

នៅចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

លេខ ០០២/១៤-០៨-២០០៦

កាំង ហ្គេកអ៊ាវ (ហៅ ឌុច)

**តាមរយៈសេចក្តីអញ្ជើញរបស់ប្រធានអង្គបុរេជំនុំជម្រះឱ្យធ្វើសារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ
អនុលោមតាមវិធាន៣៣នៃវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា**

**សារណារបស់សាស្ត្រាចារ្យដេវីដ សេហ្វឺរ (David Scheffer) អ្នកជំនាញច្បាប់អន្តរជាតិ
ក្នុងនាមជាអ្នកផ្តល់សារណា (AMICUS CURIAE) គាំទ្រសេចក្តីសម្រេច**

របស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត

អ្នកផ្តល់សារណា

អនុលោមទៅតាមសេចក្តីជូនដំណឹងកាលពីថ្ងៃទី៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ អ្នកផ្តល់សារណាដេវីដ សេហ្វឺរ បានសរសេរសារណានេះដាក់ជូនអង្គបុរេជំនុំជម្រះនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីជម្រាបជូនអង្គបុរេជំនុំជម្រះនូវចំណុចសំខាន់ៗមួយចំនួនដែលត្រូវបានមើលរំលងឬដែលបានលើក ឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ចំពោះដីកាសម្រេចយុទ្ធសាស្ត្របណ្តោះអាសន្ន ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៧ (សារណាបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍របស់មេធាវីចុងចោទ) ដែលត្រូវបានដាក់ជូនអង្គបុរេជំនុំជម្រះ កាលពីថ្ងៃទី៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ ទាក់ទងនឹងបុគ្គល កាំង ហ្គេកអ៊ាវ (ហៅ ឌុច) និងដែលបានលើក ឡើងនៅក្នុងដីកាយុទ្ធសាស្ត្របណ្តោះអាសន្នដែលចុះហត្ថលេខាដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតកាលពីថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ។

លោក ដេវីដ សេហ្វឺរ ជាសាស្ត្រាចារ្យច្បាប់ដែលទទួលបានបរិយាយ Mayer Brown/Robert A. Helman និងជានាយកមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ (Center for International Human Rights) នៅមហាវិទ្យាល័យច្បាប់នៃសាកលវិទ្យាល័យនិរវេស្ទើន (Northwestern University School of Law) នៅទីក្រុងឈីកាហ្គោ រដ្ឋអ៊ីលីណយ សហរដ្ឋអាមេរិក ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យប្រៀនមុខវិជ្ជា ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និង ច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ ព័ត៌មានបន្ថែមអំពីលោកសាស្ត្រាចារ្យ

អាចរកមើលបាននៅលើគេហទំព័រដូចនេះ

www.law.northwestern.edu/faculty/profiles/DavidScheffer ។

លោកសាស្ត្រាចារ្យដេវីដ សេហ្វឺរ គឺជាអតីតឯកអគ្គរដ្ឋទូតកម្ពុជានៃសហរដ្ឋអាមេរិកទទួលបានបន្ទុកលើ បញ្ហាទ្រឹក្សកម្មសង្គ្រាម (១៩៧៧-២០០១) និងមានការទទួលខុសត្រូវយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល សហរដ្ឋអាមេរិកទាក់ទងនឹងការស៊ើបអង្កេត និងជំនុំជម្រះទ្រឹក្សកម្មយោធា (ទ្រឹក្សកម្មប្រល័យ ពូជសាសន៍ ទ្រឹក្សកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងទ្រឹក្សកម្មសង្គ្រាម) នៅជុំវិញពិភពលោក ។ ក្នុងនាមជា អ្នកដំណាងឲ្យរដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិក លោកសាស្ត្រាចារ្យបានធ្វើការចងចាំលើច្បាប់ និងសម្រប សម្រួលនូវការកំទេចសម្រាប់បង្កើតសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ និងសាលាក្តីព្រហ្មទណ្ឌចម្រុះដែលមាន ដែនយុត្តាធិការលើបទទ្រឹក្សកម្មធ្ងន់ធ្ងរ ហើយលោកសាស្ត្រាចារ្យក៏ជា អ្នកដឹកនាំគណៈប្រតិភូសហ- រដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងការចងក្រងក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិ ក្នុងការបង្កើតតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យដេវីដ សេហ្វឺរ បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងការចងចាំលើច្បាប់បង្កើតមានអង្គជំនុំ ជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តីទ្រឹក្សកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (ច្បាប់បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ) និងការពិភាក្សាទាក់ទងនឹងកិច្ចព្រម ព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទាក់ទងនឹងការកាត់សេចក្តីក្រោមច្បាប់ កម្ពុជានូវទ្រឹក្សកម្មដែលប្រព្រឹត្តឡើងនៅក្នុងរយៈកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (កិច្ចព្រមព្រៀងអង្គការ សហប្រជាជាតិនិងកម្ពុជា) ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យជាអ្នកគ្រប់គ្រងលើគេហទំព័រឯករាជ្យមួយដែលបង្កើត ឡើងសម្រាប់កិច្ចការឃ្លាំមើលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា (www.cambodiatribunal.org) ជាសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍នៃគណៈមេធាវីនៅរដ្ឋញូវយ៉កនិងវ៉ាស៊ីនតោនឌីស៊ី ព្រមទាំងជាសមាជិកអចិន្ត្រៃយ៍ របស់ American Society of International Law ។

សេចក្តីសង្ខេបនៃអំណះអំណាង

១) សារណាបណ្តឹងខ្លួនរបស់មេធាវីចុងចោទ ខកខានមិនបានទទួលស្គាល់នូវឯករាជ្យភាព របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងប្រព័ន្ធតុលាការកម្ពុជា ។ ក្នុងនាមជាតុលាការដោយឡែក ដែលមាន ឯករាជ្យភាព មានការចូលរួមពីសំណាក់អន្តរជាតិ និងដែលមិនទាន់មានរូបរាងឡើងនៅឡើយក្នុងអំឡុង ពេលដែលខ្ញុំត្រូវបានឃុំឃាំងដោយតុលាការយោធា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា គឺមិន ទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំឃាំងខ្លួនខ្ញុំ ដោយតុលាការយោធាឡើយ ហើយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះ ក៏មិនទទួលខុសត្រូវចំពោះទង្វើរបស់តុលាការយោធា ដែលបានប្រើប្រាស់ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមាន

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែរ ។ នៅក្រោមអំណាចច្បាប់គ្រប់គ្រងដំណើរការរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការនេះពុំមានដៃនយត្តាធិការសម្រេចលើភាពស្របច្បាប់ ចំពោះដីកាឃុំឃាំងខ្លួនដែលចេញដោយចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងតុលាការយោធាឡើយ ។

២) ខុចបានដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន នៅពេលខុចត្រូវឃុំឃាំងដោយតុលាការយោធាដូច្នោះស្ថានភាពពិតប្រាកដរបស់ខុច គឺខុសគ្នាទៅនឹងឧទាហរណ៍ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្ឌិត្តិកខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទដែលបានសរសេរថា នៅមុនពេលត្រូវឃុំឃាំងដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញចុងចោទមិនបានដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ កាលពីពេលត្រូវឃុំឃាំងដោយតុលាការយោធា ។

៣) ខុចបានរស់នៅលាក់មុខចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩៩ នៅពេលដែលកាត់ត្រូវបានឃុំឃាំងដោយអង្គធាតុកម្ពុជា ។ ភស្តុតាងដែលប្រហែលជាអាចបញ្ជាក់ថា នៅអំឡុងពេលរស់នៅដោយលាក់មុខ ខុចមិនបានបង្កជាការកម្រាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាពសាធារណៈ គឺមិនទាក់ទងអ្វីទៅនឹងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននេះទេ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ អត្តសញ្ញាណ និងទីកន្លែងរបស់ខុច ត្រូវបានគេស្គាល់ជាសាធារណៈ ។ សុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខុចអាចមានបញ្ហា ប្រសិនបើខុចត្រូវបានដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ហើយឱកាសដើម្បីរត់គេចទៅលាក់ខ្លួនម្តងទៀត (ប្រហែលជាអាចមានជំនួយពីខាងក្រៅ) នឹងអាចមានច្រើន ប្រសិនបើដាក់ខុច ឲ្យនៅក្រោមការឃុំឃាំងក្នុងផ្ទះ ។ សារណាបណ្ឌិត្តិកខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទមិនបានផ្តល់អ្វីក្រៅតែអំពីការបញ្ចេញយោបល់សុទ្ធជាមតិផ្ទាល់ខ្លួន ជាលក្ខណៈមិនបានគិតគូរវែងឆ្ងាយដល់ជោគវាសនារបស់ខុច ក្នុងករណីដែលខុចត្រូវបានដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ហើយសារណាបណ្ឌិត្តិកខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទនេះក៏បានបញ្ជាក់មិនត្រឹមត្រូវអំពីអ្នកដែលមានបន្ទុកបង្ហាញភស្តុតាងក្នុងការកំណត់ថា តើខុចត្រូវឃុំឃាំងដែលឬត្រូវដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំនោះ ។

អំណះអំណាង

I. អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា អាចមិនសម្រេចអំពីភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំឃាំងកាលពីមុនរបស់ខុច ដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំឃាំងខ្លួននោះ ហើយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះក៏មិនមានយុត្តាធិការលើតុលាការយោធានៅទីក្រុងភ្នំពេញឡើយ ។

ក) ចរិកឯករាជ្យរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានហាមឃាត់អង្គជំនុំជម្រះនេះមិនឲ្យសម្រេចលើភាពស្របច្បាប់នៃដីកាឃុំឃាំងរបស់តុលាការយោធា ។

បើទោះបីជាអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានដំណើរការនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះមានភាពឯករាជ្យពេញលេញពីផ្នែកផ្សេងៗទៀតនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជា ។ រចនាសម្ព័ន្ធរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺខុសគ្នាយ៉ាងខ្លាំងពីរចនាសម្ព័ន្ធរបស់តុលាការកម្ពុជាផ្សេងៗទៀត ។ វិធានផ្ទៃក្នុងដែលក្របគ្រងដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញគឺមានលក្ខណៈពិសេស ។ ជាងនេះទៅទៀត អង្គជំនុំជម្រះនៃតុលាការកំពូលរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមានសិទ្ធិប្តឹងសារទុក្ខទៅកាន់តុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀតទេ ។ ដោយយោងទៅលើភាពឯករាជ្យ និងអំណាចដ៏តូចចង្អៀតរបស់ខ្លួន អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចមិនសម្រេចទៅលើភាពស្របច្បាប់នៃការឃុំឃាំងខ្លួនកាលពីមុនរបស់ខ្លួន ។

នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការចោទរាយការណ៍ពេលជាច្រើនឆ្នាំរហូតទៅដល់ការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងនាមជាតុលាការត្រឹមត្រូវស្របច្បាប់ដែលមានលក្ខណៈពិសេស (“វិសាមញ្ញ”) និងឯករាជ្យនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា ពុំដែលមានការគិតថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនឹងមានអំណាចវិនិច្ឆ័យទៅលើសាលក្រមរបស់តុលាការស៊ីវិល ឬតុលាការយោធារបស់កម្ពុជាទេ ។ ដូចដែលបានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និង កិច្ចព្រមព្រៀងអង្គការសហប្រជាជាតិនិងកម្ពុជាអំពីអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវបានបង្កើតឡើង ធ្វើយ៉ាងណាឲ្យដាច់ដោយឡែកពីតុលាការកម្ពុជាដែលមានស្រាប់ និងវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើជនចុងចោទមួយក្រុមដែលត្រូវបានឲ្យនិយមន័យយ៉ាងចង្អៀត ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មមួយចំនួនដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងរយៈពេលជាក់លាក់មួយ ។ ពុំមានបញ្ញត្តិណាមួយដែលមានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់ ឬដោយប្រយោលនៅក្នុងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ និងកម្ពុជា ឬនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង (“ឧបករណ៍ច្បាប់គ្រប់គ្រងដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ”) ដែលបានផ្តល់អំណាចឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចប្រើប្រាស់យុត្តាធិការរបស់ខ្លួនលើតុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀត ឬអាចពិនិត្យមើលឡើងវិញ ឬវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើសាលក្រមរបស់តុលាការកម្ពុជាផ្សេងៗទៀតឡើយ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ និងចៅក្រមអន្តរជាតិពុំមានលក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើសាលក្រមដែលចេញដោយតុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុកដែលស្ថិតនៅក្រោមក្របខណ្ឌច្បាប់កម្ពុជាទាំងស្រុងទេ ។ តាមការពិតមិនមាននីតិវិធីណាមួយចែងនៅក្នុងដៃអំណាចច្បាប់ដែលក្របគ្រងដំណើរការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ អនុញ្ញាតឲ្យចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេត ឬជំនុំជម្រះនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាក្នុងស្រុក និងសម្រេចចុងក្រោយបង្អស់នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនោះទេ ។ មិនមានទំនាក់ទំនងនីតិវិធីណាមួយរវាងតុលាការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា និងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដើម្បីធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញលើសាលក្រមរបស់តុលាការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

ឡើយ ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមានយុត្តាធិការលើតុលាការក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផ្សេងទៀត
និងលើសំណុំរឿងរបស់ខ្ញុំនៅក្នុងតុលាការក្នុងស្រុកនោះឡើយ ។

ខ) អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាពុំទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំខ្លួនខ្ញុំ ។

ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំខ្លួនពីមុនរបស់ខ្ញុំ វាប្រហែល
ជារឿងសមរម្យក្នុងការស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនេះពិចារណាអំពីការឃុំខ្លួននោះដោយបញ្ហាប្រឈម
ឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ។ ប៉ុន្តែ បើទោះបីជាមានសារណាបណ្តឹងទទួលរំលែរបស់មេធាវីចុងចោទក៏ដោយ
ក៏អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំខ្លួនដោយតុលាការយោធាឡើយ ។ សារណា
បណ្តឹងទទួលរំលែរបស់មេធាវីចុងចោទបានលើកឡើងថា “ ចាប់ពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០២មក ការចោទប្រកាន់
និងដីកាសម្រេចឃុំខ្លួន និងបន្តឃុំខ្លួនលោក កាំង ហ្គេកអ៊ាវ បានធ្វើឡើងដោយផ្អែកទៅលើច្បាប់ស្តីពីការ
បង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០១... ” ។
វាហាក់បីដូចជាថា បទចោទប្រកាន់ថ្មីៗទៅលើខ្ញុំកាលពីខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៥ ក៏ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយ
ផ្អែកទៅលើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែរ ។ បើយោងទៅតាមសារណាបណ្តឹង
ទទួលរំលែរបស់មេធាវីចុងចោទ មានន័យថា ចំណាត់ការផ្សេងៗនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ គឺមាន
“ ទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ” នឹងការឃុំខ្លួនខ្ញុំដោយតុលាការយោធា ។

ការណ៍ដែលតុលាការយោធាបានប្រើប្រាស់ច្បាប់មួយដែលមិនទាន់ចូលជាធរមាននៅឡើយ និង
សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងតុលាការមួយ ដែលមិនទាន់ទាំងមានរូបរាងផងនោះ (ពោលគឺអង្គជំនុំជម្រះ
វិសាមញ្ញ) ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់មកលើខ្ញុំ គឺពិតជាសុំឲ្យមានការពន្យល់មួយ ក៏ប៉ុន្តែការពន្យល់នេះ
គឺមិនមែនសុំឲ្យផ្តល់នូវមូលដ្ឋានណាមួយ ទាក់ទងនឹងការពិនិត្យឡើងវិញរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុង
តុលាការកម្ពុជានោះទេ ។ ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា មិនអាច
យកមកប្រើប្រាស់ ទាក់ទងនឹងការស៊ើបអង្កេតមុខសញ្ញាណមួយនៅមុនថ្ងៃទី១២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧
បានឡើយ (នៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញចាប់ផ្តើមដំណើរការ ទន្ទឹមនឹងការអនុម័តវិធានផ្ទៃក្នុង)
ហើយការចោទប្រកាន់ទាំងឡាយនៅក្រោមយុត្តាធិការរបស់ច្បាប់នេះ ត្រូវតែធ្វើឡើងដោយសហព្រះ
រាជអជ្ជារបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងត្រូវមានការយល់ព្រមដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតរបស់
អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញទៀតផង ។ ទាំងសហព្រះរាជអជ្ជា និងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនទាន់ត្រូវបាន
តែងតាំងនៅឡើយទេនៅក្នុងឆ្នាំ២០០២ ឬ២០០៥ ។ តែការប្រើប្រាស់ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតមាន

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដោយតុលាការយោធាតែមួយមុខ គឺមិនគ្រប់គ្រាន់ទេក្នុងការភ្ជាប់ការឃុំឃាំងខ្លួន ខុបដោយតុលាការយោធាទៅនឹងដំណើរការជំនុំជម្រះពេលបច្ចុប្បន្នរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះកិច្ចការរបស់តុលាការយោធាទេ ព្រោះខ្លួនមិន មានយុត្តាធិការលើតុលាការយោធាមួយនេះ ហើយជាពិសេស អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទាន់ទាំងមាន រូបរាងផងនៅពេលតុលាការយោធាអនុវត្តកិច្ចការទាំងនោះ (ក្នុងឆ្នាំ២០០២ និង២០០៥) ។ នៅក្នុង ឧទាហរណ៍ទាំងអស់ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្ឌិត្តិកខ្លួនរបស់មេធាវីចុងចោទ តុលាការ ដែលវិនិច្ឆ័យលើសំណុំរឿងទាំងនោះ មិនត្រឹមតែមិនទាន់មានរូបរាងនៅក្នុងអំឡុងពេលឃុំខ្លួនដែលមាន បញ្ហាប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងសុទ្ធតែមានយុត្តាធិការចម្បង និង/ឬ ដូចគ្នាទៅលើតុលាការទាំងនោះ ឬមន្ត្រីដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការឃុំឃាំងខ្លួនទៀតផង ។ ដូច្នោះទៅវិញ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមាន យុត្តាធិការលើតុលាការយោធា ហើយមិនទាន់ទាំងមានរូបរាងនៅឡើងទេ ក្នុងមួយរយៈពេលទាំងស្រុង ដែលខុបស្តែងរកដំណោះស្រាយនេះ ។ ដូច្នោះ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនអាចពិនិត្យឡើងវិញលើរឿង ដ៏ចម្រុះចម្រាស់ដែលកើតចេញពីការអនុវត្តច្បាប់របស់តុលាការយោធាបានទេ ហើយចំណុចនេះក្នុង តែយកទៅដោះស្រាយនៅចំពោះតុលាការយោធាទើបត្រឹមត្រូវជាង ។

បើទោះបីជាតុលាការយោធាបានប្រើប្រាស់ច្បាប់ ស្តីពីការបង្កើតមានអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់ប្រឆាំងនឹង ខុប ដែលការចោទប្រកាន់នោះបានផ្តល់នូវមូលដ្ឋានសម្រាប់ការ ឃុំឃាំងពីមុនមកក៏ដោយ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទទួលខុសត្រូវចំពោះសកម្មភាពនេះទេ ។ ដូចដែល បានរៀបរាប់ខាងលើ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ស្ថិតនៅដាច់ដោយឡែកពីតុលាការ យោធា និងពីប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជាផ្សេងៗទៀត ហើយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនទាន់ទាំងមានរូប រាងផងទេ នៅពេលដែលមានការចោទប្រកាន់ទាំងនោះ កុំថាឡើយដល់ទៅរៀបចំ ឬអនុញ្ញាតឲ្យមាន ការចោទប្រកាន់ទាំងនោះ ។ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្ឌិត្តិកខ្លួនរបស់មេធាវីចុងចោទ អ៊ីចីង ប្រវត្តិឃុំខ្លួនកាលពីមុនរបស់ ខុបដោយសារដឹកតុលាការយោធា អាចជាកត្តាខ្លះសម្រាប់ឲ្យអង្គ ជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញយកមកពិចារណានៅចុងបញ្ចប់នៃការវិនិច្ឆ័យសេចក្តី ។ នៅក្នុងករណីដែលខុបត្រូវ ដោះលែង ខុបអាចទទួលបានសំណងជម្ងឺចិត្ត ។ ក្នុងករណីដែលខុបត្រូវរកឃើញថាមានកំហុស ទោស ដែលខុបទទួលអាចត្រូវកាត់បន្ថយដើម្បីកាត់សង ចំពោះរយៈពេលដែលខុបបានចំណាយនៅក្នុងមន្ទីរឃុំ ឃាំងកាលពីមុន ។ ក៏ប៉ុន្តែ ការមានដំណោះស្រាយបែបនោះនៅក្រោយដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះ មិនបានផ្តល់ឲ្យខុបនៅក្នុងដំណាក់កាលមុនជំនុំជម្រះនូវការដោះលែងមិនសមស្រប ការដោះលែងដោយ បង់ប្រាក់ធានា ឬការឃុំឃាំងនៅក្នុងផ្ទះនោះទេ ។

II. ខុចបានដឹងពីបទចោទប្រកាន់នៅពេលដែលត្រូវឃុំឃាំងដោយតុលាការយោធា ។

សារណាបណ្តឹងខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទបានលើកឡើងថា ពេញមួយរយៈពេលនៃការឃុំខ្លួន ខុចដោយតុលាការយោធា ចាប់ពីថ្ងៃទីមួយនៃការឃុំខ្លួននៅថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩ រហូតដល់មាន ដីកាចោទប្រកាន់ចុងក្រោយចេញកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៥ និងដូច្នោះ រហូតដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ នៅពេលដែលខុចត្រូវចោទប្រកាន់ និងត្រូវផ្ទេរមកកាន់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ខុចត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទទុក្ខដឹកកម្មនៅក្រោមច្បាប់កម្ពុជា ។ ច្បាប់កម្ពុជាហាក់ដូចជាតម្រូវថា ខុចត្រូវ តែទទួលបាននូវការជូនដំណឹងគ្រប់បទចោទប្រកាន់ទាំងអស់មកលើខ្លួន នៅពេលដែលតុលាការយោធាធ្វើ ការចោទប្រកាន់ ។ ពុំមានភស្តុតាងណាមួយបង្ហាញនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទ ដែលបញ្ជាក់ថា ខុចមិនបានទទួលនូវការជូនដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់នៅ ឬប្រហែលជានៅថ្ងៃទី១០ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៩, ថ្ងៃទី២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០២ និងថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៥ នៅពេលដែលបទចោទប្រកាន់ទាំងបីត្រូវបានចោទប្រកាន់ដោយតុលាការយោធា ។

ការណ៍ដែលខុចដឹងរហូតមកអំពីបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ដោយតុលាការយោធាពេញមួយ រយៈពេលនៃការឃុំខ្លួននៅឯតុលាការយោធានោះ បានធ្វើឲ្យស្ថានភាពរបស់ខុចខុសពីទាហានសំខាន់ ដែលលើកឡើងនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទ ។ មេធាវីចុងចោទបានដកស្រង់ពី សាលក្រម បារ៉ាយឃ្លីហ្វររបស់ អង្គជំនុំជម្រះខ្លួនរំលឹកនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេស រ៉ូនដា និងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដែលកើតចេញពីសំណុំរឿងនោះនូវ “ការសម្រេចដែលចៀសមិនរួច ...ថា សិទ្ធិរបស់ចុងចោទក្នុង ការទទួលបានការជូនដំណឹងភ្លាមៗចំពោះបទចោទប្រកាន់ត្រូវបានរំលោភ បំពាន” ។ អង្គជំនុំជម្រះខ្លួនរំលឹកនៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេសរ៉ូនដា បានសម្រេចថា “ការពិតនោះគឺថា ចុងចោទបានចំណាយពេលយ៉ាងយូរនៅក្នុងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដោយមិនបានដឹង អំពីបទចោទប្រកាន់ជាទូទៅមកលើខ្លួន” ។ ស្ថានភាពបែបនេះគឺមិនបានកើតឡើង និងកើតឡើងចំពោះ ករណីខុចឡើយ ។ ដូចជាទំនងថា ខុចបានដឹងពីបទចោទប្រកាន់ដោយតុលាការយោធាទាំងពីរថ្ងៃទីមួយ ដែលត្រូវឃុំខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ហើយខុចក៏បានដឹងពីបទចោទប្រកាន់ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ទាំងពីរថ្ងៃទីមួយនៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញដែរ ។ ខុច មានពេលវេលា គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងបទចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ដោយតុលាការយោធាចាប់តាំងពីថ្ងៃទីមួយ នៃការឃុំខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ។ តាមវិធានផ្ទៃក្នុង ខុចមានទិកាសគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីជំទាស់ទៅនឹងបទ ចោទប្រកាន់ដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ដែលឥឡូវនេះកំពុងតែធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយសហចៅក្រម

ស៊ីបអង្កេតនៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ នៅក្នុងករណីនេះ មិនមានចន្លោះប្រហោងដែលថា ខុបមិនបាន ដឹងអំពីបទចោទប្រកាន់ ដូចដែលមានកើតឡើងនៅក្នុងសំណុំរឿង ជាវ័យវ័យវ័យរបស់អង្គជំនុំជម្រះ ខ្លួននៃតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់ប្រទេស រ៉ូនដា ឡើយ ។

III. ការរស់នៅមុនពេលឃុំខ្លួនរបស់ខុបនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាគឺខុសគ្នាស្រឡះទៅនឹងស្ថានភាព ថ្មី ប្រសិនបើត្រូវដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំខ្លួនពេលចេញដីកាដោះស្រាយ ដូច្នោះហើយ ការព្រួយបារម្ភរបស់ចៅក្រមស៊ីបអង្កេតគឺត្រឹមត្រូវ ហើយការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នត្រូវតែ ត្រូវរក្សាទុកដដែល ។

ក) ការពណ៌នាធ្វើឲ្យគេយល់ខុសរបស់មេធាវីចុងចោទអំពីទឹកនៃនិងអាកប្បកិរិយា ពីឆ្នាំ១៩៧៧ ដល់ឆ្នាំ១៩៩៩ បានធ្វើឲ្យពិបាកយល់អំពីការណ៍ដែលថា ខុបបំពេញបានយ៉ាង ហោចណាស់លក្ខខណ្ឌបី នៅក្នុងវិធាន ៦៣(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះ អាសន្ន ។

សារណាបណ្តឹងខ្លួនរបស់មេធាវីចុងចោទមានបំណងចង់បង្ហាញថា ខុបពុំបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌ ចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នទេ ។ សារណាបណ្តឹងខ្លួនរបស់មេធាវី ចុងចោទមានការខូចខ្វះយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការធ្វើការពណ៌នារយៈពេល២៨ឆ្នាំមុន ។ សារណានោះបាន លើកឡើងថា “លោកកាំង ហ្គេកអ៊ារីមានសេរីភាពតាំងពីឆ្នាំ១៩៧៧រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៩៩ ដែលនៅពេល នោះគាត់ពុំដែលបានបង្កើតប្រព័ន្ធផ្តល់ដល់សុវត្ថិភាពសាធារណៈឡើយ ។ នេះជាចំណុចតែមួយគត់នៅក្នុង សំណុំរឿងដែលដួលជាគំនិតអំពីប្រតិកម្មរបស់សាធារណជន ក្នុងករណីមានការដោះលែងលោក កាំង ហ្គេកអ៊ារី” ។ ស្ថានភាពរបស់ខុបនៅក្នុងស្ថិតិមកម្ពុជាមុនពេលឃុំខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ និងសព្វថ្ងៃនេះ (និងជាពិសេស ប្រសិនបើខុបត្រូវបានដោះលែងមុនពេលចេញដីកាដោះស្រាយ) គឺខុសគ្នាដូចយប់ និងថ្ងៃ ។ ខុបប្រហែលជាមិនបង្កការគ្រោះថ្នាក់ក្រៃបណ្តុះបណ្តាបំផ្លាញសាធារណៈនៅមុនពេលការចាប់ ខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ។ ខុបរស់នៅដោយលាក់មុខ ប្រើឈ្មោះថ្មី និងមានបំណងដកខ្លួនចេញពីសង្គម ។ តាមរយៈអ្វីដែលយើងដឹងពីប្រភពព័ត៌មានសាធារណៈ ខុបចង់រស់នៅដោយលាក់មុខ លាក់ឈ្មោះ លប់បន្តប្រតិបត្តិអំពើឃោរឃៅ ដែលគាត់ត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ឬប្រតិភូទន្ទើរដែលទាក់ទងជាមួយរបបប៉ុលពតទៀត ។ នៅក្នុងស្ថានភាពបែបនោះ ខុបមានមូលហេតុ

គ្រប់គ្រាន់ក្នុងការធ្វើខ្លួនមិនឲ្យបង្កជាការគំរាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាពសាធារណៈ ហើយមូលហេតុចម្បង
បំផុតគឺដើម្បីថែរក្សាសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួននៅក្នុងរយៈពេលនៃការលាក់ខ្លួននោះ ។

ក៏ប៉ុន្តែ ឥឡូវនេះ ខុបបានក្លាយជាមនុស្សដែលគេស្គាល់ជាសាធារណៈម្តងទៀត ដូចកាលពីពេល
នៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហមដែរ ។ ប្រសិនបើខុបត្រូវបានដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំរង់ចាំការជំនុំជម្រះក្តី
អត្តសញ្ញាណ និងទីកន្លែងរស់នៅរបស់ខុបនឹងត្រូវបានគេដឹងជាសាធារណៈ ។ មិនមាននរណាម្នាក់ រួមទាំង
មេធាវីខុបផងដែរ អាចបង្ហាញថា ខុបអាចមានសុវត្ថិភាពនៅកន្លែងផ្សេងពីមន្ទីរឃុំឃាំងខ្លួនបច្ចុប្បន្ន
ហើយការបង្ហាញនេះមិនមានអ្វីលើសពីការដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះអាចបង្ហាញថា ខុបអាចប្រថុយប្រថាន
ចំពោះសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួននោះទេ ។ មានមនុស្សរាប់សែននាក់ដែលជាសមាជិកគ្រួសាររបស់ជនរងគ្រោះ
រាប់ម៉ឺននាក់ដែលបាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងកុក្កូលស្នែងដែលធ្វើដំណើរនៅតាមដងវិថីសព្វថ្ងៃ និងធ្វើស្រែចម្ការ
នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ។ មេធាវីចុងចោទមិនអាចធានាចំពោះមុខអង្គបុរេជំនុំជម្រះថា សមាជិក
គ្រួសារទាំងនេះមិនបង្កជាការគំរាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាពរបស់ខុប ប្រសិនបើខុបត្រូវបានដោះលែងឲ្យ
នៅក្រៅឃុំ មុនពេលមានការចេញដីកាដោះស្រាយ ។ ដូចជាទំនងជាន់ដែលថា សមាជិកគ្រួសារ
ជនរងគ្រោះទាំងនោះ នឹងជាការគំរាមកំហែងខ្លាំងក្លាយ៉ាងពិតប្រាកដដល់សុវត្ថិភាពរបស់ខុប ។

ការស្ទាបដីក្នុងរយៈពេលរបស់ប៉ូល ពត កាលពីខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៨ ទន្ទឹមនឹងពេលដែលហៀប
តែនឹងចាប់ខ្លួនគាត់នៅតាមព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ គឺជាឧទាហរណ៍អំពីការគំរាមកំហែងដល់សុវត្ថិភាពរបស់
ខុបនៅពេលនេះ ។ នៅពេលនោះ ខ្ញុំជាឯកអគ្គរដ្ឋទូតសហរដ្ឋអាមេរិកទទួលបន្ទុកបញ្ជាទ្រឹក្នុងកម្ពុជាក្រុងភ្នំពេញ
ហើយខ្ញុំបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងទៅកាន់ទីតាំងប៉ូល ពតដើម្បីចាប់ខ្លួនគាត់ ។ នៅសល់
តែប៉ុន្មានម៉ោងទៀតប៉ុណ្ណោះ កងសន្តិសុខនឹងទៅដល់ទីកន្លែងលាក់ខ្លួនរបស់ប៉ូល ពតទៅហើយ ស្រាប់តែ
ប្រព័ន្ធផ្សាយព័ត៌មានបានបង្កើតព័ត៌មានអំពីការហៀបនឹងចាប់ខ្លួនរបស់ប៉ូល ពត ។ នៅយប់នោះ ប៉ូល
ពត បានស្លាប់យ៉ាងអាថ៌កំបាំងមួយ ។ ការស្លាប់នេះបានពន្យារពេលទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើហោរហៅ
ដោយខ្មែរក្រហមអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ។ មិនគួរមើលស្រាលចំពោះគ្រោះថ្នាក់សម្រាប់បុគ្គលសំខាន់
ដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទទ្រឹក្នុងកម្ពុជានោះឡើយ ដោយសារតែពួកគេមិនអាចការពារខ្លួនពីសត្រូវរាប់
មិនអស់ ដែលមានហេតុផលផ្សេងៗគ្នា រួមទាំងការសងសឹក និងការការពារខ្លួន ។ ប៉ូល ពត ខ្លួនឯង
នៅពេលនោះ ស្ថិតនៅក្រោមការឃុំឃាំងខ្លួននៅក្នុងផ្ទះដោយខ្មែរក្រហម ក្រោយមក គាត់បានស្លាប់យ៉ាង
ទាន់ហាន ហើយសម្រាប់អ្នកដែលព្យាយាមគេចរើសពីយុត្តិធម៌ ការស្លាប់គឺជាវិធីមួយយ៉ាងងាយៗក្នុង
ការគេចរើសពីយុត្តិធម៌បែបនេះ ។

មេធាវីចុងចោទមិនអាចបង្ហាញថា ឥឡូវនេះ ខុចនឹងមិនកំទេចកិច្ចការសេចក្តីខ្លួនទៅរស់នៅលាក់មុខពី អាជ្ញាធរ នៅពេលដែលលក្ខខណ្ឌអត្តសញ្ញាណ និងលក្ខខណ្ឌផ្លូវច្បាប់របស់គាត់ត្រូវបានគេដឹងជាទូទៅ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយការណ៍នេះគឺវាជួយទៅនឹងស្ថានភាពរស់នៅរបស់គាត់កាលពីមុនពេលចាប់ ខ្លួននៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។ ស្ថានភាពរបស់គាត់បានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំង ។ ដូចដែលសារណាបណ្ឌិតខ្លួនណា របស់មេធាវីចុងចោទបានលើកឡើង ការធ្វើអំណះអំណាងថា តិចប្តូច្រើន ដីវិភាគរស់នៅលាក់មុខយ៉ាង ស្ងៀមស្ងាត់អស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំកាលពីអតីតកាល អាចយកមកប្រើប្រាស់ម្តងទៀតដើម្បីធានា សុវត្ថិភាព និង ធានាការរិលត្រឡប់មកបង្ហាញខ្លួនវិញ នៅពេលសវនាការក្នុងករណីដែលត្រូវតុលាការ កោះហៅបានធ្វើឲ្យការស្រមៃស្រមៃនេះបាត់ឆ្ងាយពីតថភាពជាក់ស្តែង ។ បទដ្ឋានឈានមុខកេបែងនៅ ក្នុងអនុសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សសំខាន់ៗ (មួយក្នុងចំណោមនេះគឺ អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាជាសមាជិកដែរនោះ) តម្រូវឲ្យមានការធានាត្រឡប់មកបង្ហាញខ្លួនវិញ នៅពេល ជំនុំជម្រះ នៅមុនពេលមានសេចក្តីសម្រេចឆន្ទៈគិតទាក់ទងទៅនឹងការដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំបណ្តោះ អាសន្នត្រូវសម្រេចឡើងដោយចៅក្រម ។

ការពណ៌នាមិនគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៅក្នុងសារណាបណ្ឌិតខ្លួនណារបស់មេធាវីចុងចោទ អំពីទីកន្លែង និងសកម្មភាពកាលនៅក្នុងរយៈពេល២៨ឆ្នាំរបស់ខុច បានធ្វើឲ្យមានការពិបាកយល់អំពីលក្ខណៈនៃភាព ប្រថុយប្រថាន់ចំពោះសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដូចគ្នានឹងការធ្វើឲ្យមានការពិបាកយល់អំពីចរិតនៃភាព ប្រថុយប្រថាន់ចំពោះសុវត្ថិភាពផ្ទាល់ខ្លួន និងការរត់គេចខ្លួនរបស់ខុចដែរ ។ នៅក្នុងរយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ នៅពេលដែលខុចមានសេរីភាព ប្រទេសកម្ពុជាស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពសង្គ្រាមស៊ីវិលនៅឡើយ ហើយ បរិយាកាសនៅពេលនោះ ក៏មិនមានសុវត្ថិភាពទេ ។ ការមានសេរីភាពរបស់មនុស្សសំខាន់ៗ របស់ខ្មែរ ក្រហមដូចជាខុច (មិនគិតដល់តួនាទីផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខុចនៅក្នុងរយៈពេលនោះ) អាចបណ្តាលឲ្យអស្តេរភាព និងជម្លោះប្រដាប់អាវុធកាន់តែមានសភាពខ្លាំងជាងមុន ។ ជានេះទៅទៀត ដុយនឹងការរស់នៅដោយ លាក់មុខចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៧ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៧ សព្វថ្ងៃនេះ ឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានចោទប្រកាន់ទៅលើ ខុចត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ហើយសាធារណជនបានដឹងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីការឃុំឃាំងខ្លួន ខុចនៅឯអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ ដូចជាទំនងណាស់ថា ការដោះលែងខុចអាចបង្កជាការខឹងសម្បារ នៅក្នុងចំណោមប្រជាជនកម្ពុជា ដូចដែលបានលើកឡើងដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ។

នៅក្នុងករណីដែលអង្គបុរេជំនុំជម្រះទទួលយកនូវអំណះអំណាងដែលថា ការដោះលែងខុចនឹងមិន បង្កជាការក្រមាមកំហែងអ្វីដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ការយល់ឃើញបែបនេះគឺមិនត្រូវមិនគិតដល់ ការពិចារណារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះអំពីលក្ខខណ្ឌផ្សេងទៀតនៃវិធាន ៦៣(៣)(៣) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង

(ពោលគឺ ដើម្បី “ធានារ៉ាប់រងមានជនជាប់ចោទនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី”) និងវិធាន ៦៣(៣)(៤) (ពោលគឺ ដើម្បី “ការពារសន្តិសុខសង្គមជាប់ចោទ”) ដែលទាំងអស់នេះ ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ គឺជាការព្រួយ បារម្ភយ៉ាងខ្លាំង បើយើងពិនិត្យមើលអំពីកាលៈទេសៈកម្ពុជាសព្វថ្ងៃនេះ ។ ការរកឃើញដោយអង្គបុរេ ជំនុំជម្រះថាមានលក្ខខណ្ឌមួយ ឬលក្ខខណ្ឌទាំងពីរដែលបានលើកឡើងខាងលើគឺគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការឃុំ ឃាំងខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ខ្លួន ។

១) សេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនខ្លួន សមនឹងទទួលយក បាននូវការគោរពហើយសេចក្តីសម្រេចនេះសមស្របតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ច្បាប់បរទេស (សហរដ្ឋ អាមេរិក) និងច្បាប់អន្តរជាតិ ។

សំខាន់ជាងគេ សារណាបណ្តឹងខ្លួនរំលឹករបស់មេធាវីចុងចោទគឺមិនត្រឹមត្រូវទេនៅពេលដែលបង្ខំឱ្យ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជាក់ថា “ពិតជាមានការគ្រាមកំហែងចំពោះសន្តិសុខរបស់លោក កាំង ហ្គេកអារ” ឬបញ្ជាក់ថា ខ្លួនអាចរត់គេចខ្លួន ។ នៅពេលដែលតុលាការត្រូវប្រឈមមុខនឹងការធ្វើសេចក្តី សម្រេចចិត្តបែបនេះ ទាក់ទងនឹងលទ្ធភាពកើតឡើងនូវព្រឹត្តិការណ៍ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងជនសង្ស័យមួយ ដែលស្នើសុំដោះលែងឱ្យនៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្នមុនមានសវនាការ ការគោរពយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ត្រូវបាន ផ្តល់ជូនចៅក្រម និងសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមទាក់ទងនឹងអ្វីដែលនឹងអាចកើតមានឡើងនាពេលខាង មុខ ។ នេះគឺជាសេចក្តីសម្រេចរួមគ្នារបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដែលពិបាកនឹងធ្វើឡើងខ្លាំងណាស់

អង្គបុរេជំនុំជម្រះ អាចរកមើលពីបទពិសោធន៍របស់តុលាការនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកជុំវិញ បញ្ហាឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរបស់ជនសង្ស័យដូចជាខ្លួន និងអ្នកដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសក្នុងតាម ជាងនេះ ។ នៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក ច្បាប់កំណែទម្រង់ចំពោះការដាក់ប្រាក់ធានា (ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានា ឬ Bail Act) មានចែងអំពីបន្ទុកបញ្ជាក់ភស្តុតាងទាក់ទងនឹងការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ។ ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ ធានានេះគាំទ្រឱ្យមានការដាក់ប្រាក់ធានា លើកលែងតែ(១) ករណីដែលចៅក្រមមិនច្បាស់ថា ជនសង្ស័យ នឹងបញ្ជាក់ខ្លួនសម្រាប់ពេលជំនុំជម្រះ និង/ឬ (២) “ឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ” (មានការបញ្ជាក់បន្ថែមត្រង់ ចំណុចនេះ) ។ “ឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរ” ទាំងនេះរួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មហិង្សាដែលអតិបរមានៃទោសយ៉ាងហោច ណាស់ជាប់ឃុំឃាំងរយៈពេល ១០ ឆ្នាំ និងបទល្មើសដែលអតិបរមានៃទោសគឺឃុំឃាំងអស់មួយជីវិត ឬ ប្រហារជីវិត ។

ឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរនេះវាជម្រុញឱ្យមានការសន្មតថា “មិនមានលក្ខខណ្ឌមួយ ឬច្រើនដែលនឹងអាច ធានាបានយ៉ាងសមហេតុសមផលនូវរ៉ាប់រងមានចុងចោទនៅពេលជំនុំជម្រះ ឬសុវត្ថិភាពរបស់សហគមន៍” ។

នៅពេលដែលការសន្មត់បែបនេះត្រូវបានធ្វើឡើងហើយ ជនជាប់ចោទមានភារៈក្នុងបន្ទុកត្រឹមកម្រិតណាមួយក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងថា ខ្លួននឹងមិនរត់គេចខ្លួនទេ ។

បន្ទាប់ពីជនជាប់ចោទបង្ហាញភស្តុតាង បន្ទុកនេះបានធ្លាក់ទៅលើរដ្ឋាភិបាលម្តង (ពោលគឺព្រះរាជអាជ្ញា) ក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងដែលមានទម្ងន់ធ្ងន់យ៉ាងខ្លាំងក្លាថា ចុងចោទអាចរត់គេចខ្លួនបាន ។ នៅក្នុងការសម្រេចចិត្តចុងក្រោយនេះ តុលាការត្រូវតែប្តឹងប្តឹងភស្តុតាងរបស់ជនសង្ស័យដែលបញ្ជាក់ថាខ្លួនមិនរត់គេច ទៅនឹង៖ (១)លក្ខណៈ និងស្ថានភាពនៃការបទចោទប្រកាន់ (២)ទម្ងន់នៃភស្តុតាងដាក់បន្ទុកលើជនសង្ស័យ (៣)ប្រវត្តិ និងអត្តចរិករបស់ជនសង្ស័យ និង(៤)លក្ខណៈ និងស្ថានភាពគ្រោះថ្នាក់ចំពោះជនណាម្នាក់ ឬសហគមន៍ ក្នុងករណីដែលជនសង្ស័យត្រូវបានលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំ ។ នៅពេលសម្រេចអំពីលទ្ធភាពនៃការរត់គេចខ្លួន តុលាការបានពិចារណាផងដែរដល់រយៈពេលនៃទោសជាប់ឃុំយ៉ាង ប្រសិនបើរកឃើញថាមានកំហុស និងលទ្ធភាពរកធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ។

នៅក្នុងសំណុំរឿងម៉ែស៊ីស៊ី (Mercedes) តុលាការខ្មែរណ៍បានប្រានចោលការដោះលែងដោយសាលាដំបូងចំពោះចុងចោទបីនាក់ពីបទប្លន់ដាក់អាវុធ ។ នៅក្នុងការវិភាគរបស់តុលាការ ចុងចោទទីមួយខកខានមិនបានបង្ហាញភស្តុតាងដើម្បីជម្រះការសន្មត់ដែលថា ចុងចោទអាចរត់គេចខ្លួនដូច្នោះចុងចោទម្នាក់នេះអាចរត់គេចខ្លួន ។ ចុងចោទទីពីរបានព្យាយាមជម្រះការសង្ស័យនេះ ដោយបានបង្ហាញភស្តុតាងដូចជា កាត់មានសញ្ញាគិអាមេរិក មិនធ្លាប់មានប្រវត្តិប្រព្រឹត្តបទល្មើស មានទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធជាមួយអ្នកធានា និងកាត់ខ្វះខាតធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ។ ក៏ប៉ុន្តែ រដ្ឋាភិបាលបានកំទ្រុការរកឃើញរបស់ខ្លួនដោយសង្កត់ធ្ងន់ពីបរិច្ចាគបទល្មើសដែលបានចោទប្រកាន់ និង ប្រវត្តិប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសាររបស់ជនចុងចោទនេះ ។ ការអះអាងរបស់ចុងចោទទីបីថាខ្លួនមិនធ្លាប់មានប្រវត្តិប្រព្រឹត្តបទល្មើស ក៏ត្រូវបានបដិសេធដោយរដ្ឋាភិបាលដែរដែលរកឃើញថា ជននោះគ្មានការងារធ្វើ ជននោះមិនមែនជាពលរដ្ឋអាមេរិក និងមានប្រាក់ធានាតិចតួច ។

ដូចតុលាការនៅក្នុងសំណុំរឿងម៉ែស៊ីស៊ីដែរ តុលាការនៅក្នុងសំណុំរឿងសហរដ្ឋអាមេរិក និងអាបាដ (U.S. v. Abad) សុំឧបត្តបដិសេធកស្តុតាងយ៉ាងរឹងមាំដែលបញ្ជាក់ថា ចុងចោទនឹងមិនរត់គេចខ្លួនដោយសារតែតុលាការយល់ថា បទឧក្រិដ្ឋដែលបានចោទប្រកាន់នោះគឺមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរគ្រប់គ្រាន់ ។ នៅក្នុងសំណុំរឿង អាបាដ ជនជាតិហ្វីលីពីនម្នាក់ត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទរួមភេទជាមួយក្មេងមិនគ្រប់អាយុ ។ ចុងចោទបានជំទាស់ទៅនឹងការសន្មត់ដោយច្បាប់នោះ ដោយបានផ្តល់ភស្តុតាងថា គ្រួសាររបស់គាត់នឹងធ្វើភាគីតិយជនឃ្នាំមើលគាត់ លិខិតធានាថាគាត់នឹងមិនរត់គេចខ្លួន និងប្រាក់ធានាចំនួន ៦៥.០០០ដុល្លារដែលជាតម្លៃផ្ទះរបស់គ្រូមគ្រួសារគាត់ ។ ប៉ុន្តែ តុលាការយល់ឃើញថា ការធានាទាំង

នេះមិនមានតម្លៃស្មើនឹងភាពគ្មានសញ្ញាភិសិទ្ធិរបស់គាត់ ភស្តុតាងយ៉ាងរឹងមាំបញ្ជាក់ពីទោសកំហុស
គាត់ និងភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃទោសរបស់គាត់ (ជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេល៣០ ឆ្នាំ) ។

នៅក្រោមប្រព័ន្ធច្បាប់សហរដ្ឋអាមេរិក ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទប្រកាន់មកលើខុបគឺច្បាស់ណាស់
នឹងទាញការសន្មត់ថា ខុបអាចរត់គេចខ្លួន ។ ខុបអាចព្យាយាមជំទាស់នឹងការសន្មត់នេះតាមរយៈការពន្យល់
មិនគ្រប់គ្រាន់ដូចដែលបានធ្វើរួចហើយនៅក្នុងសារណាបណ្តឹងទទួលរសំមេធាវីចុងចោទ ក៏ប៉ុន្តែនៅទី
បំផុត ចរិតធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទប្រកាន់មកលើខុបនេះគឺជាសញ្ញាណយ៉ាងរឹងមាំបញ្ជាក់ថា ខុបអាចរត់គេច
ខ្លួន ។ ជាងនេះទៅទៀត ភស្តុតាងដ៏រឹងមាំទាំងឡាយនៅក្នុងដៃរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបញ្ជាក់ពីការ
ទទួលខុសត្រូវរបស់ខុបគឺកាន់តែផ្តល់ទម្ងន់ទៅលើការឃុំខ្លួនខុបបន្ថែមទៀត ។ លទ្ធភាពរកធនធានហិរញ្ញវត្ថុ
អាចសំណាក់សាច់ញាតិ និងអតីតកម្មភិបាលខ្មែរក្រហមជាមួយនឹងមធ្យោបាយជួយឲ្យខុបរត់គេចខ្លួន
ក៏នឹងរារាំងមិនឲ្យមានការដោះលែង ខុបផងដែរ ។

ជាងនេះទៅទៀត នៅក្រោមប្រព័ន្ធអាមេរិក ប្រសិនបើជនសង្ស័យមិនអាចជម្រះការសង្ស័យ
ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើទេ ជនសង្ស័យមិនអាចស្នើសុំរបៀបឃុំខ្លួនដែលស្រាលជាងធម្មតានោះ
បានទេ ។ ជាធម្មតា សូម្បីតែតុលាការសហរដ្ឋអាមេរិកមិនអាចធានាថា ជនសង្ស័យនឹងបង្ហាញខ្លួននៅ
ពេលជំនុំជម្រះក៏ដោយ តុលាការ“ត្រូវចេញដីកាដោះលែងជនសង្ស័យឲ្យនៅក្រៅឃុំជាបណ្តោះអាសន្ន
... ដោយដាក់ឲ្យនៅក្រោមលក្ខខណ្ឌស្រាលបំផុត ឬលក្ខខណ្ឌច្រើនដែល ... នឹងអាចធានាយ៉ាងសម
ហេតុសមផលថា ជនសង្ស័យនឹងបង្ហាញខ្លួនដូចដែលតម្រូវដោយតុលាការ” ។ លក្ខខណ្ឌដែលលើកឡើង
នេះរួមមាន ការដាក់ឲ្យនៅក្រោមការមើលខុសត្រូវរបស់តតិយជន រក្សាមុខរបរការងារឲ្យនៅដដែល
គោរពការដាក់កំហិតក្នុងការធ្វើទំនាក់ទំនងផ្សេងៗ ដាក់ឲ្យនៅជាប់ឃុំក្នុងផ្ទះ ទិញប័ណ្ណប្រាក់រដ្ឋាភិបាល
និងបំពេញ“លក្ខខណ្ឌផ្សេងទៀតដែលចាំបាច់” ដើម្បីធានាឲ្យមានវត្តមានរបស់ជនសង្ស័យនៅក្នុងតុលា-
ការ” ។ នៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិក រដ្ឋាភិបាលមានបន្ទុកបង្ហាញពីអវត្តមាននៃលក្ខខណ្ឌបែបនោះតាមរយៈ
ភស្តុតាងដែលមានទម្ងន់នៅក្នុងសំណុំរឿង ។

ខុបបានស្នើសុំឲ្យអនុវត្តរបៀបឃុំខ្លួនដែលស្រាលជាងធម្មតា នៅក្នុងការធានាវត្តមានរបស់ខ្លួននៅ
ពេលជំនុំជម្រះ ប៉ុន្តែប្រសិនបើខុបស្នើសុំបែបនេះនៅក្នុងតុលាការសហរដ្ឋអាមេរិកវិញ ខុបនឹងឃើញ
ថា របៀបឃុំខ្លួនដែលស្រាលជាងធម្មតានេះ មិនយកមកអនុវត្តចំពោះ បទឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរដែលធ្វើឲ្យមាន
ការសន្មត់ថា គាត់នឹងរត់គេចខ្លួននោះទេ ។ ដូចៗគ្នា តុលាការមិនសុខចិត្តអនុវត្តវិធានការណ៍“ស្រាល
បំផុត” នេះចំពោះជនសង្ស័យនៃឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរទេ ។ តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិបានទទួលស្គាល់គោល
ការណ៍នេះនៅក្នុងមាត្រា ៥៧(៤) នៃលក្ខន្តិកៈក្រុងវ្យូម ដែលតម្រូវថា នៅពេលធ្វើការសម្រេចលើករណី

ដោះលែងឲ្យនៅក្រៅឃុំបណ្តោះអាសន្ន “អាជ្ញាធរដែលមានសមត្ថកិច្ចនៅក្នុងរដ្ឋដែលឃុំខ្លួនជនសង្ស័យ ត្រូវតែតក់ដល់ស្ថានភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទប្រកាន់ដើម្បីសម្រេចថា តើមានស្ថានភាពបន្ទាន់ ឬពិសេសណាមួយដែលតម្រូវឲ្យដោះលែងជាបណ្តោះអាសន្នដែរឬអត់ និងតើមានការធានាចាំបាច់ផ្សេងៗ ដែលបង្ហាញថា រដ្ឋដែលឃុំខ្លួនជនសង្ស័យអាចបំពេញភារកិច្ចប្រកល់ជននោះមកឲ្យតុលាការដែរឬអត់” ។ បទដ្ឋានដូចគ្នានេះនឹងត្រូវយកមកអនុវត្ត នៅពេលជនសង្ស័យស្ថិតក្រោមការឃុំឃាំងរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ ។ នៅក្រោមប្រព័ន្ធច្បាប់អាមេរិក បទទុក្រិដ្ឋដែលចោទប្រកាន់មកលើខុចគឺនៅក្នុងប្រភេទបទទុក្រិដ្ឋ 18 U.S.C.A. §3182(f) ហើយប្រភេទបទទុក្រិដ្ឋនេះគឺតម្រូវឲ្យមានការសន្មត់ថា ជនជាប់ចោទប្រាកដជានឹងរត់គេចខ្លួន ។ បើពិនិត្យមើលអំពីការសន្មត់នេះ ខុចមិនអាចស្នើសុំឲ្យអនុវត្តរបៀបឃុំខ្លួនដែលមានលក្ខណៈបន្តបន្ថយទេ ។ ជាងនេះទៅទៀត ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃបទចោទប្រកាន់មកលើខុចគឺតម្រូវមិនឲ្យមានការអនុវត្តរបៀបឃុំខ្លួនដែលមានលក្ខណៈបន្តបន្ថយទេ ។

ដោយសារតែច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានារបស់អាមេរិក និងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមានរចនាសម្ព័ន្ធស្រដៀងគ្នា អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវតែតក់ដល់មធ្យោបាយដូចគ្នា[ទៅនឹងតុលាការអាមេរិក] នៅក្នុងការសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួនរបស់ខុច ។ វិធានផ្ទៃក្នុងអនុញ្ញាតឲ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន នៅពេលដែលមានហេតុផលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការជឿជាក់ថា ជនជាប់ចោទប្រហែលជាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសមែន និងជាងនេះទៅទៀត ជាវិធានការណ៍ចាំបាច់ដើម្បី: (១) ការពារកុំឲ្យជនជាប់ចោទប្រើប្រាស់ការកៀបសង្កត់ទៅលើសាក្សី (២) ថែរក្សាភស្តុតាង ឬការពារការបំផ្លាញភស្តុតាង (៣) ធានាវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលជំនុំជម្រះ (៤) ការពារសុវត្ថិភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ឬ(៥) ថែរក្សាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។ ស្រដៀងគ្នាដែរ ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានាតម្រូវឲ្យឃុំខ្លួនជនជាប់ចោទនៅក្នុងករណី: (១) ភាពប្រថុយប្រថានខ្ពស់ដែលថា ជនជាប់ចោទនឹងគេចខ្លួន (២) ភាពប្រថុយប្រថានខ្ពស់ ដែលថាជនជាប់ចោទនឹងរារាំងដល់ដំណើរការយុត្តិធម៌ ឬគម្រាមកំហែង បង្ករបួសស្នាម ឬបំភិតបំភ័យសាក្សី ឬគណៈវិនិច្ឆ័យ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានាមានភាពធ្ងន់ធ្ងរក្នុងការដោះលែងជនជាប់ចោទឲ្យនៅក្រៅឃុំជានិរន្តរ៍ ។ ភាពខុសគ្នាដោយអន្លើនេះគឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ ប្រសិនបើពិនិត្យមើលអំពីតួនាទីសក្តានុពលវាងតុលាការទាំងពីរនេះ ។ ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានានេះអនុវត្តនៅក្នុងសហរដ្ឋអាមេរិកចំពោះទុក្រិដ្ឋជនដ៏ច្រើនលើសលប់ដែលប្រព្រឹត្តបទទុក្រិដ្ឋធម្មតា ឬបទទុក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរ ហេតុដូច្នោះច្បាប់នេះមានភាពទន់ភ្លន់ជាង ។ ច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានាត្រូវបានភ្ជាប់តែនឹងដើម្បីដល់សេរីភាពក្នុងការបង់ប្រាក់ធានាខ្លួនឲ្យទៅជនជាប់ចោទជាទូទៅតែម្តង លុះត្រាណាតែតុលាការសម្រេចអនុវត្តខុសពីនេះដោយពិចារណា

អំពីលក្ខខណ្ឌផ្សេងៗ ។ មានតែបទឧក្រិដ្ឋកម្មធ្ងន់ធ្ងរមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យបង់ប្រាក់
ធានានៅក្រៅឃុំ ។

ដូច្នោះទៅវិញ យុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្តីជំនុំជម្រះតែជនដែលមួយចំនួនតូចដែល
បានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មយោធា ហើយតុលាការសហរដ្ឋអាមេរិកកម្រនឹងអនុញ្ញាតឲ្យដាក់ប្រាក់ធានានៅ
ក្រៅឃុំណាស់ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មយោធាប្រភេទនេះ ។ តាមរយៈវិធានផ្ទៃក្នុង ការដោះលែងឲ្យនៅក្រៅ
ឃុំគឺជា និងត្រូវតែជា ឆន្ទុកតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះទាំងស្រុង ដោយសារតែវាជាការកម្រាមកំហែងចំពោះ
សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និងសុវត្ថិភាពរបស់ជនជាប់ចោទខ្លួនឯង នេះមិនទាំងនិយាយដល់ការប្រថុយ
ប្រថាន់ចំពោះការកេចខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មបែបនេះឡើយ ។ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត
ចាំបាច់គ្រាន់តែ “គិតថា ការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នជាវិធានការណ៍ចាំបាច់” ដើម្បីបំពេញតាមលក្ខណ្ឌរបស់
អង្គជំនុំជម្រះប៉ុណ្ណោះ ។ នៅចុងបញ្ចប់ ខុសប្លែកពីច្បាប់ដាក់ប្រាក់ធានា វិធានផ្ទៃក្នុងមិនបានចែងអំពី
គោលការណ៍សម្រាប់ការឃុំខ្លួនដែលមានលក្ខណៈបន្ទុះបន្ទុយដូចជាឃុំខ្លួនក្នុងផ្ទះ ឬក៏ប្រើប្រាស់ឧបករណ៍
តាមដានអេឡិចត្រូនិកនោះទេ ។ ការមិនចែងបែបនេះគឺត្រឹមត្រូវណាស់ បើពិនិត្យមើលអំពីការរត់កេច
ខ្លួន និងការព្រួយបារម្ភចំពោះសុវត្ថិភាពជនជាប់ចោទ ពេលនៅក្រៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។

ដូច្នោះ មានការកាំទ្រយ៉ាងច្រើននៅក្នុងច្បាប់បរទេស(សហរដ្ឋអាមេរិក) និង ច្បាប់អន្តរជាតិ
ក៏ដូចជាវិធានផ្ទៃក្នុងសម្រាប់ការយល់ឃើញថា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតត្រឹមត្រូវក្នុងការសន្និដ្ឋានថា
“អង្គហេតុដែលត្រូវដាក់បន្ទុកចំពោះជនជាប់ចោទមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ សូម្បីតែបទឧក្រិដ្ឋដែលបានកើត
ឡើង៣០ ឆ្នាំមកហើយក៏នៅតែបង្កជាបញ្ហាធ្ងន់ធ្ងរដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហេតុដូច្នោះមិនមែនជា
ការហួសហេតុពេកទេក្នុងការអះអាងថា នៅក្នុងបរិបទដ៏ប្រថុយប្រថាន់នៃសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ការដោះ
លែងជនជាប់ចោទនេះឲ្យនៅក្រៅឃុំ អាចនឹងបង្កឲ្យមានការមិនពេញចិត្តជាទូទៅដែលអាចបង្កជាអំពើហិង្សា
ឬអាចប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ ។ ក្រៅពីនេះ ទោសឧក្រិដ្ឋអស់មួយជីវិតដែល
ខុចត្រូវប្រឈមមុខនាំឲ្យមានការបារម្ភថា ជនជាប់ចោទនឹងរត់កេចខ្លួន” ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះត្រូវតែកាំទ្រ
ការសន្និដ្ឋានដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនេះ និងចេញដីការឃុំខ្លួនខុចរហូតដល់សហចៅក្រមស៊ើប
អង្កេតចេញដីកាដោះស្រាយ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ឯករាជ្យភាពរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា គឺមានភាពចាំបាច់ណាស់ដោយ
សារតែគោលបំណងតែមួយនិងមានកំណត់ ចរិតអន្តរជាតិរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ និងរចនាសម្ព័ន្ធ

ធម្មនុញ្ញពិសេសរបស់អង្គជំនុំជម្រះនេះ ។ ខុចបានស្វែងរកដំណោះស្រាយបានតែអ្វីដែលមានចែង នៅ ក្នុងអំណាចធម្មនុញ្ញរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញប្រាំបីនាក់ ដែលក្នុងនេះរួមមាន អំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ វិសាមញ្ញក្នុងការផ្តល់សំណងដ៏ម៉ឺងម៉ាត់នៅក្នុងករណីដែលមិនមានដីកាបញ្ជូនរឿងទ្វេជំនុំជម្រះឬជនជាប់ចោទ ត្រូវសម្រេចឲ្យរួចខ្លួនពីបទចោទប្រកាន់ ឬអំណាចរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងការកាត់បន្ថយទោស ក្នុងករណីដែលជនជាប់ចោទត្រូវសម្រេចឲ្យជាប់ទោស ។ កត្តាដែលអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញត្រូវតែពិចារណា នៅពេលសម្រេចអំពីការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន ត្រូវឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីបទពិសោធន៍របស់ច្បាប់បរទេស និងច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយនៅក្នុងករណីរបស់ខុច កត្តាទាំងនោះត្រូវឲ្យមានការឃុំខ្លួនជាបន្តតាមវិធាន ផ្ទៃក្នុងរហូតដល់ពេលដែលសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចេញដីកាដំណោះស្រាយអំពីខុចនេះ ។

ដោយការគោរពដ៏ខ្ពស់ខ្ពស់អំពីខ្ញុំ

(ហត្ថលេខា)

ដេវីដ សេហ្វឺរ

NORTHWESTERN UNIVERSITY SCHOOL OF LAW

357 East Chicago Ave.

Chicago, Illinois 60611-3069

United States of America

Phone: (312) 503-2224

Email: d-scheffer@law.northwestern.edu